

Başvuru Tarihi: 12.05.2020 / Kabul Tarihi: 14.07.2020 / Özgün Makale

SOSYAL ÖĞRENME KURAMI İLE FLÜT DERSLERİNİN NİTELİĞİ ARTIRILABİLİR Mİ?¹

Şafak CEYHAN²

ÖZ

Bu çalışmada öğrenme, sosyal öğrenme ve bu konuda önde gelen kuramcılarının görüşleri ile bu görüşler ışığında konservatuvar çalgı derslerinin niteliğini artırmaya yönelik öngörüler yer almaktadır. Makalede bu öngörüler üzerine 2019'da tamamlamış olduğum tezimin bulguları bulunmaktadır. Araştırmada yer alan bulgular, uzman görüşleri ile yapılan soru cevap yöntemi ile desteklenmekte ve konservatuvar ortaokul devresi flüt öğrencilerinin çalgı dersleri ile sınırlandırılmaktadır.

Konservatuvar çalgı öğrenme süreci 4 yıl ortaokul, 4 yıl lise, 4 yıl üniversite olarak belirlenmiş, her sınıfın yaş grubuna uygun belirli bir müfredat ile çerçevelenmiştir. Öğrenciler ilk çalgı dersinden itibaren mesleklerinin gerektirdiği disiplin, özveri, yaşlılarıyla ve toplu derslerde birlikte çalışacakları diğer yaş gruplarıyla dikkatli iletişim konusunda eğitilirler. Okulda sadece öğretmenlerinden değil birbirlerinden de öğrenirler çünkü yaş grubu fark etmeksizin konuştukları ortak dil, müziktir. Meslek eğitimine yönelik aldıkları dersleri başka öğrencilerin derslerinde, provalarda gözlemleme şansına sahip olurlar. Yaşça daha küçük olan öğrenciler için öğretmenlerinin dışında gözlemleyebilecekleri rol modellerinin olması, aldıkları eğitimin sürecini daha bilinçli takip etmelerini sağlayabilir. Bunun en bariz örneklerinden biri de çalgı dersleridir. Çalgı eğitimi veren eğitimcilerin ortaokuldan lisansa kadar farklı sınıflarda öğrencileri bulunur. Öğrencilerin kendi dersleri dışında diğer dersleri de gözlemlemesi öğrenme hızlarına etki edebilir. Bu konuda konservatuvar öğrencileri üzerinde direkt bir araştırma yapılmamış olsa da, sosyal öğrenme kuramı ile çevreden öğrenmenin mümkün olduğunu ispatlayan psikoterapist ve kuramcı Albert Bandura'nın çalışmaları bu makaleye ışık olacaktır.

Anahtar Sözcükler: Sosyal Öğrenme Kuramı, Flüt, Flüt Eğitimi.

¹ Bu makale Ekim 2019'da Hacettepe Üniversitesi Güzel sanatlar Enstitüsü Üflemeli ve Vurmalı Çalgılar Anasanat Dalı'nda tamamlanan "Konservatuvar Ortaokul Devresi Flüt Öğrencilerinin Çalgı Öğrenme Sürecine Albert Bandura'nın Sosyal Öğrenme Kuramı Açısından Yaklaşımlar" başlıklı Sanatta Yeterlik Tezinden hareketle oluşturulmuştur.

² Arş.Gör., Hacettepe Üniversitesi Ankara Devlet Konservatuarı Üflemeli ve Vurmalı Çalgılar Anasanat Dalı e-posta: safak.ceyhan@hacettepe.edu.tr

CAN THE QUALITY OF FLUTE LESSONS BE INCREASED WITH SOCIAL LEARNING THEORY?

ABSTRACT

In this study, the opinions of learning, social learning and leading theorists on this subject and predictions to increase the quality of conservatory instrument lessons in the light of these opinions are included. The article contains the findings of my thesis I completed in 2019 on these predictions. The findings in the research are supported by the question-and-answer method made with expert opinions and the conservatory secondary school circuit is limited to the instrument lessons of the flute students.

Conservatory instrument learning process is determined as 4 years secondary school, 4 years high school, 4 years university, and it is framed by a specific curriculum suitable for the age group of each class. Students are trained in the discipline, dedication, and careful communication with their peers and other age groups they will work together in collective lessons. They learn not only from their teachers but also from each other at school because the common language they speak regardless of age group is music. They have the opportunity to observe the courses they have taken for vocational education in the courses and rehearsals of other students. The fact that there are role models for the younger students that they can observe, apart from their teachers, may enable them to follow the process of their education more consciously. One of the most obvious examples of this is instrument lessons. Educators providing instrument education have students in different classes from secondary school to undergraduate. Students' observation of other lessons besides their own lessons may affect their learning speed. Although there is no direct research on the students of the conservatory in this regard, the studies of the psychotherapist and theorist Albert Bandura, who proved that it is possible to learn from the environment with social learning theory, will shed light on this article.

Keywords: Social Learning Theory, Flute, Flute Education.

1.GİRİŞ

Ortaokulda başlayan konservatuvar eğitimi 12 yıllık uzun bir sürecin temelidir ve çalgı öğreniminde temel eğitim, bütün sanat hayatını etkileyebilecek kadar mühim bir zaman dilimidir. Her enstrümanın duruş-tutuş-pozisyon ile teorik, teknik ve müzikal eğitim gibi bir başlangıç seviyesi bulunmaktadır. Sürekli tekrara yönelik bu çalışma sisteminde alınacak eğitimin iyi ya da kötü kalitede olması, senelerce yapılan pekiştirme çalışmalarıyla çığ gibi büyür ve alınan eğitimin kalitesine göre sonuçlanır. İyi eğitim her zaman daha iyisi hedeflenebileceği için tartışmaya açıktır ancak kötü eğitimin sonuçları maalesef enstrümanı ve mesleği bırakmaya kadar gidebilir. Bu yüzden eğitim, hangi kurumlar ve kişiler tarafından verilirse verilsin çok dikkatli, özenli ve sonuçlarının sorumluluğunu almaya yönelik olmalıdır.

Konservatuvar da bu eğitim kurumlarının bir parçasıdır. Enstrüman eğitimi, ortaokuldan itibaren başlayarak lisans eğitiminin sonuna kadar sürmektedir. Enstrüman eğitimi, ülkemizde ve dünyada mesleğe yönelik verilen en uzun eğitim sürecidir. Verilen eğitim, birebir çalgı eğitiminin yanında bunu pekiştirecek solfej, oda müziği, orkestra, korrepetisyon gibi toplu derslerin desteğiyle devam eder. Ortaokulda çalgı eğitimi 4+4+4 eğitim sisteminde beşinci sınıfta başlar, sekizinci sınıfta son bulur. Bu dört yıllık eğitim süresince bütün konservatuvarlar Milli Eğitim Bakanlığı'nın da onayıyla belirlenen, haftada iki ders saati ile çalgı eğitimini vermektedir. Bu ders saatleri okulların kendi ders programlarına göre haftada iki farklı güne dağıtılarak, öğrenci ile öğretmenin birebir eğitimi gerçekleştirilmektedir. Çalgı derslerinin birebir olmasının sebebi, verilen eğitimin her bir ders saatinde öğrenciye azami düzeyde anlatılması ve uygulanmasının hedeflenmesidir. Çalgı eğitimi teorik olmasının yanında daha çok uygulamaya yöneliktir ve uygulama derslerinin birebir olması öğrenimi kolaylaştırmaktadır.

Birebir yapılan bu çalgı dersleri, ortaokul devresindeki diğer flüt öğrencilerinin de gözlemine açık yapılması halinde, dersin niteliği artırılabilir mi? Öğrenme daha etkili hale getirilerek sürece ivme kazandırılabilir mi?

Bu sorulara aşağıda açıklanan yöntemler ile cevap aranmıştır.

2. YÖNTEM

Araştırmada “kuram oluşturma deseni” kullanılarak nitel araştırma yöntemi üzerinden çalışılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilen veriler, betimsel olarak analiz edilmiştir. Yıldırım

ve Şimşek' e göre nitel araştırma, içinde birçok farklı desen çalışmasını içinde barındıran geniş bir araştırma yöntemidir. Gözlem, görüşme ve veri analizi gibi nitel araştırma yöntemleriyle elde edilen verilerin izlendiği ve yorumlandığı bir süreçtir. “*Başka bir deyişle nitel araştırma, kuram oluşturmayı temel alan bir anlayışla sosyal olguları bağlı buldukları çevre içerisinde araştırmayı ve anlamayı ön plana alan bir yaklaşımdır*” (Yıldırım&Şimşek, 2018,s.41).

Çalışmada yararlanılan kuram oluşturma deseni, literatürde temellendirilmiş kuram olarak da yer almaktadır. “*Bu araştırma yaklaşımının amacı, kavramsal kategoriler arasındaki ilişkiyi göstermek ve bunların hangi kuramsal ilişkiler bağlamında oluştuğunu, değiştiğini ve sürdürüldüğünü ayrıntılarıyla ortaya koymaktır*” (Charmaz,2002,675 akt. Glesne, 2012, s.29).

Araştırmadaki veriler; yeterli deney ve kontrol grubu sayısına ulaşamadığından, uzmanların ortaokul devresi flüt öğrencileri ile geçmiş yıllarda ve güncel yaptıkları ders tecrübeleri üzerinden soru cevap şeklinde elde edilmiştir. Çalışmaya Hacettepe Üniversitesi Ankara Devlet Konservatuarı’ndan dört, Çukurova Üniversitesi Adana Devlet Konservatuarı’ndan bir akademisyen katılmıştır. Uzmanlara yöneltilen sorular ve alınan cevaplar elektronik posta aracılığıyla yapılmış ve kayıt altına alınmıştır. Yöneltilen soru-cevapların tam metnine Yüksek Öğretim Kurumu’nun Ulusal Tez Merkezi’nden ulaşılabilir. Makalede sadece elde edilen bulgular ve bunlara yönelik önerilere yer verilerek betimsel analiz yapılmıştır.

Bu tür analizde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Bu amaçla elde edilen veriler, önce sistematik ve açık bir biçimde betimlenir. Daha sonra yapılan bu betimlemeler açıklanır ve yorumlanır, neden-sonuç ilişkileri irdelenir ve birtakım sonuçlara ulaşılır (Yıldırım&Şimşek, 2018,s.240).

Makalede; tez çalışması için belirlenen problem cümlesi ve alt problemlere yönelik uzmanlardan elde edilen veriler, Albert Bandura’nın sosyal öğrenme kuramı açısından incelenmeye çalışılmış, verilen cevaplar sosyal öğrenme kuramının dayandığı gözlem yoluyla öğrenme süreçleri ile karşılaştırılmıştır.

Buna göre makalenin problem cümlesi: “Sosyal Öğrenme Kuramı ile Flüt Derslerinin Niteliği Artırılabilir mi?” olarak belirlenmiş ve bu temel probleme tez çalışmasında yer alan aşağıdaki alt problemlerle cevap aranmıştır.

- 1) Ortaokul devrenizde kullanılan flüt metotlarının (teknik egzersiz ve etüt) sınıf bazında durumu nedir?
- 2) Metotlar arasındaki ortak noktalar teorik, teknik ve müzikal açıdan değerlendirilirse nasıl bir sıralama yapılır?

- 3) Metotlar arasındaki farklı noktalar teorik, teknik ve müzikal açıdan değerlendirilirse nasıl bir sıralama yapılır?
- 4) Ortaokul öğrencilerinin çalgı öğrenme süreçlerinde karşılaşılan 5 problem nelerdir?
- 5) Ortaokul öğrencilerinin çalgı derslerinde en sık tekrarlanan 5 öge nelerdir?
- 6) Öğrencilerin çalgı öğrenme sürecinde teorik, teknik ve müzikal açıdan önemli bulunan noktalar nelerdir?
- 7) 5, 6, 7 ve 8.sınıfların çalgı öğrenme sürecinde teorik açıdan hangi konular işlenmektedir?
- 8) Daha önce ortaokul devresi olarak toplu dersler yapılmış mıdır? Yapıldığı takdirde teorik açıdan ne gibi avantajları ya da dezavantajları olabileceği öngörülmektedir?
- 9) 5, 6, 7 ve 8.sınıflarda teknik açıdan hangi konular işlenmektedir?
- 10) Öğrencilerinizle derste toplu ses üfleme çalışmaları yapılmakta mıdır? Öğrencilerin bireysel çalışma saatlerinde diğer öğrenciler ile birlikte ses üfleme çalışmaları yapması uygun bulunur mu?
- 11) Ortaokul devresinde kullanılan metotlarda teknik açıdan ortak bulunan noktalar nelerdir?
- 12) Öğrencilerin birbirlerini izleyerek teknik açıdan gelişebilecekleri düşünülür mü? Nedenleri neler olabilir?
- 13) 5, 6 7 ve 8.sınıflarda müzikal açıdan hangi konular işlenmektedir?
- 14) Müzikal cümlelerin flüt ile ifadesinin hangi sınıftan itibaren başlaması desteklenmektedir?
- 15) Kullanılan metotlarda müzikal cümleler hangi sınıftan itibaren başlamaktadır?
- 16) Ortaokul devresinde kullanılan metotlarda müzikal açıdan ortak bulunan noktalar nelerdir?
- 17) Öğrencilerin birbirlerinin çalgı dersini izleyerek müzikal açıdan gelişebilecekleri düşünülür mü? Nedenleri neler olabilir?

3. ÖĞRENME VE SOSYAL ÖĞRENME KURAMI

“İnsanoğlunun doğuştan getirdiği içgüdüsel davranışlar yok denecek kadar azdır ve bu davranışlar çevreye uyum sağlamada yetersizdir. Bu nedenle, insanlar hayatları boyunca birtakım bilgileri öğrenmek mecburiyetinde kalmaktadırlar” (Selçuk, 2018, s.125).

Öğrenmenin sadece okulda eğitimle gerçekleştiği düşüncesi yaygın olsa da, yaşamın ilk saniyelerinden itibaren yaşantımızda bize eşlik eden en önemli şey, çevremizde gözlemlediklerimiz ve deneyimlediklerimizin, hayatta kalma içgüdülerimiz ile birleşerek bize kattıklarıdır.

“Öğrenme, büyüme ve vücutta değişik etkilerle oluşan geçici değişmelere atfedilmeyecek, yaşantı ürünü olarak meydana gelen davranışta ya da potansiyel davranıştaki nispeten kalıcı izli değişmedir” (Senemoğlu, 2013, s. 94).

Öğrenme, hayatın her alanında sınırsızca ilerlemesine karşın, eğitimde ise belirli metotlarla psikolojik ve bilişsel becerilerin sınıflandırılması ve bu sınıflara uygun bilgi aktarımıyla gerçekleşir.

Öğrenmenin özelliklerini Senemoğlu (2013) şu şekilde sıralamıştır:

1. Davranışta gözlenebilir bir değişme olması
2. Davranıştaki değişimin nispeten sürekli olması
3. Davranıştaki değişimin yaşantı kazanma sonucunda olması
4. Davranıştaki değişimin yorgunluk, hastalık, ilaç alma vb. etkenlerle geçici bir biçimde meydana gelmemesi
5. Davranıştaki değişimin sadece büyüme sonucunda olmaması

“İnsanların birbirinden öğrenme olgusuna ilk dikkat çeken John Dewey olmuştur. John Dewey’e göre birey, sosyal etkileşimi sonucunda düşüncelerini ve deneyimlerini paylaşarak zaman içinde kendine has belleği oluşturur” (<https://www.academia.edu/11773431>. Erişim: 17.09.2019)

Öğrenmenin tek bir yolu olmadığı gibi, öğrenme sürecini farklı bakış açıları ile değerlendiren birçok kuramcı, eğitim ve öğrenme psikolojisine ışık tutmuştur. Bu alanda sosyal öğrenme kuramını en etkili biçimde yönlendiren ise psikoterapist Albert Bandura olmuştur.

Bandura’nın kuramı Miller ve Dollard’ın Sosyal Öğrenme ve Taklit (1941) kitaplarından etkilenmiş, zamanla bu konuya ilişkin eleştirileri ve çalışmaları ile kendi kuramını geliştirmiştir (Senemoğlu, 2013, s. 220). Miller ve Dollard’ın taklit yoluyla öğrenme üzerine çalışmaları uzun zaman psikoloji literatüründe yer almıştır. Bu çalışmalar diğer kuramcılar tarafından eleştirilse de Bandura’nın bu eleştirilere ek olarak geliştirdiği yeni yollar bu kuramın kendi ismi üzerinden duyulmasına ve “Sosyal Bilişsel Kuram” olarak adlandırılmasına yol açmıştır. Albert Bandura sosyal öğrenme kuramını en çok, 1965’te yaptığı “Bobo oyuncağı” deneyi ile dünyaya duyurmuştur. Bir odaya Bobo olarak adlandırdıkları oyuncak yerleştirilmiş ve Bandura’nın asistanı odaya girerek Bobo’ya hakaretler etmekte, bağırıp elindeki diğer nesnelere oyuncuğa fırlatmaktadır. Bu davranışları bir kamera kaydı ile üç gruba ayrılan çocuklara izletilmiştir.

İlk gruba modelin davranışlarının pekiştirildiği kayıt izletilmiş ve çocuklara Bobo modelinde oyuncak verildiğinde aynı saldırgan davranışlar gözlemlenmiştir.

İkinci gruba modelin davranışlarının cezalandırıldığı bir kayıt izletilmiş ve çocukların aynı oyuncuğa

olan saldırganlık seviyesi en az olan grup olmuştur.

Üçüncü gruba nötr davranışlı yani ne pekiştirici ne de cezalı kayıt izletilmiş ve bu gruptaki çocuklar yukarıdaki her iki grup arasında da yer almışlardır.

Bu deneyin sonucu olarak, çocuklar pekiştirici davranışlara karşı daha eğilimli olmuşlar, cezalı davranışlara karşı daha az saldırgan davranmışlardır ve her iki davranışta da gözleme dayalı öğrenmiş ancak taklit etmeleri pekiştirici ve cezaya göre değişmiştir.

“İnsanların diğer insanları gözlemleyerek öğrenebileceğine ilişkin ilk açıklamalar Plato ve Aristo’ya kadar gitmektedir. Onlara göre eğitim, öğrencilerin gözlemesini ve model almasını sağlamak için en iyi modelleri seçerek öğrencilere sunmaktır” (Senemoğlu,2013, s. 220).

“Sosyal öğrenme ile ilgili başka bir kuramcı ise Rus psikolog Lev Vygotsky’dir. Vygotsky «potansiyel gelişim alanı» kavramını kullanarak öğrenmenin sosyal ortamda, öğrenenin ilgisi dahilinde ve öğretmenlerin rehberliğinde gerçekleştiğini savunmaktadır” (<https://www.academia.edu/11773431>. Erişim: 17.09.2019)

Sosyal öğrenme kuramında birey sadece kendisinin özne olduğu davranıştan öğrenmez, çevresindeki olaylardan da kendisine ders çıkarabilir. Yani öğrenme dolaylı yoldan gerçekleşebilir ve bireyde kalıcı olabilir. Bu öğrenme taklit yoluyla ve gözlem yoluyla gerçekleşir ancak Bandura’ya göre bu iki kavram birbirinden bağımsızdır. *“Yani birey gözlemlediği davranıştan bir kazanım elde eder ancak bunu taklit edebilir de etmeyebilir de”* (Senemoğlu,2013, s.222).

Örneğin çalgı dersinde öğrenci, bir başka öğrencinin dersini izlerken ders esnasında model öğrenci iyi bir performans gösteremez ve öğretmenden tepki alır ise, izleyen öğrenci derste kötü performans karşısında hangi davranışla karşılaşabileceğini öğrenir, ancak gene de kendi dersine çalışmamayı tercih edebilir.

Bu tutumu, tam tersi gerçekleştiği durumlarda da aynı şekilde gerçekleşir. Öğrenci iyi geçen bir çalgı dersini izlediği zaman, öğretmenin model öğrenciye gösterdiği olumlu yönde davranışı, gözlemleyen öğrenci tarafından ödül olarak algılanabilir ve kendi çalışmalarına teşvik edici olabilir. Ancak kesin taklit yapması söz konusu değildir. Bu durumda öğrenci olayı gözlemleyerek öğrenmiş ancak taklit

etmemiş olabilir.

“Bandura’ya göre birçok insan davranışı, modeli gözleme yoluyla öğrenilir. Diğerleri gözlenirken davranışın nasıl yapıldığı ve davranışla ilgili kurallar kodlanır(öğrenilir).Bu kodlama öğrenmeler daha sonra davranış meydana getirilirken rehberlik eder”(Çakır, 2011. s. 342).

Çakır’a göre (2011), Bandura’nın sosyal öğrenme kuramının davranışçılığa getirdiği eleştiri, üç maddede toplanmıştır:

- 1) Davranışçılık kuramı, doğal ortamlarda meydana gelen davranışları açıklamak için yeterli değildir.
- 2) Öğrenci, beklenen davranışı tekrar etmesi için sürekli ödüllendirilmez. Davranışını kendi iradesiyle yönetir ve kontrol eder.
- 3) Davranışçılık kuramı çoğunlukla verilen ilk tepkilerin nasıl gerçekleştiğini açıklamaz. Birey davranışları pekiştirmeden de gösterebilir. Davranışın gerçekleşmesi için pekiştirme gerekliliği ortaya çıkarsa, davranışın ilk olarak hangi şartlarda gerçekleştiğinin açıklanması gerekir.

Davranışçılık yalnızca direkt öğrenmeyle, sonuçların hemen gözlemlendiği durumlarla ilgilenir. Bu bağlamda sonuçların hemen değil, gerektiğinde etkinliğe dönüştürüldüğü dolaylı öğrenme türü ile ilgili değildir.

Bandura kendi çalışmalarında dikkat ettiği bu üç maddedeki eksiklikleri gidermeye çalışmıştır. Sosyal öğrenme kuramı pekiştirme değil, bilişsel bir kuramdır. *“Öğrenmenin pekiştirilmeden meydana geldiğini, ancak ihtiyaç duyulduğunda gözlenebilir olduğunu ve istenirse bu gözleme dayalı davranışa dönüştürmesini savunur”*(Çakır,2011).

Bandura’ya göre öğrenmeyi sağlayan dolaylı yaşantılar beş ana maddede toplanmıştır:

1. Dolaylı Pekiştirme
2. Dolaylı Ceza
3. Dolaylı Güdülenme
4. Dolaylı Duygu

5. Model Özellikleri

1) Dolaylı Pekiştirme: Araştırma sonuçları, davranışı pekiştirilen modeli izleyen bireylerin modelin davranışını daha sıklıkla ve kısa sürede taklit ettiklerini göstermektedir (Senemoğlu,2013, s.224) Örneğin sınıfta herhangi bir olumlu davranışı nedeniyle öğretmenün övgüsünü alan bir öğrenciyi gözleyen diğer öğrenciler de öğretmenin övgüsünü alabilmek için benzer şekilde davranabilirler. Bir başka deyişle, gözlenen modelin olumlu sonuçlanan, pekiştirilen davranışları taklit edilir. Buradan öğretmenlerin çıkaracağı sonuç şudur; herhangi bir olumlu davranışı nedeniyle bir öğrenciyi ödüllendirdiğimizde, pekiştirdiğimizde bu davranışımız sadece pekiştireci verdiğimiz öğrencinin davranışını etkilemez, sınıftaki diğer öğrencilerin davranışlarını da etkiler (Çakır,2011, s.344).

2) Dolaylı Ceza: Modelin olumsuz davranışlarının cezalandırılması, o davranışı gözleyenlerin benzer davranışlarda bulunmalarını engellemektedir. Örneğin herhangi bir olumsuz davranışı nedeniyle bir öğrenciyi cezalandırdığımızda bu davranışımız sadece davranışı gösteren öğrencinin olumsuz davranışlarını engellemekle kalmaz aynı zamanda diğer öğrencilerin de benzer olumsuz davranışları göstermelerini engeller. (Çakır, 2011, s.344)

Örneğin sınıfta saldırgan davranışlar gösteren bir öğrencinin öğretmen tarafından cezalandırılması, diğer çocukların saldırgan davranışlar göstermelerini engellemektedir. Saldırganlık cezalandırılmadığında ise, çocuklar saldırganlığı taklit etme eğiliminde olurlar. Ancak, çocuklar saldırganca ve duygusal bir şekilde cezalandırılırlarsa, bu durumda saldırganlığı taklit etme eğilimi doğurabilir. Sonuçta saldırgan bir şekilde cezalandırıcı ana- babalar, çocuklarının da saldırganca cezalandırılan birer ana-baba olmalarına neden olurlar (Senemoğlu,2013, s. 224).

3) Dolaylı Gütülenme: Gözlenen davranışlar ve modelin elde ettiği kazançlar, bireyi bilgilendirmekle kalmaz, aynı zamanda onu elde etmeye de güdüler. Örneğin sınıfta herhangi bir olumlu davranışı nedeniyle bir öğrenciyi övdüğümüzde, onun bu davranışını pekiştirdiğimizde, bu davranışımız diğer öğrenciler için ne tür davranışların onaylandığı konusunda da bilgi sağlar ve aynı zamanda onlarda benzer şekilde davranma isteği uyandırabilir, onları benzer şekilde davranmaya güdüleyebilir. Buna dolaylı güdülenme denir (Çakır,2011, s.345).

Örneğin; sınıfta arkadaşının başarıyı elde etmek için ne kadar çok çalıştığını ve sebat ettiğini gözleyen öğrenci, kendisinin de başarıya ulaşabilmek için sebatkâr davranması gerektiğini anlayabilir. Sınıfında burs kazanan ve kendi düzeyinin de bu bursu kazanmaya uygun olduğunu gören öğrenci, bursu kazanmak için harekete geçebilir (Senemoğlu, 2013, s. 224).

4) Dolaylı Duygu: Birçok duygu gözlem yoluyla kazanılır. Birçok insan doğrudan kendileri bir zarar görmedikleri halde fareden, köpekten, yılandan korkarlar. Bu korkuların nedeni söz konusu korkulara sahip modellerin gözlenmesidir. Modeller, sesleri, mimikleri, bağırmaları, ağlamaları, söyledikleri sözler yoluyla gözleyen kişiye birçok mesaj verir. Ve sonuçta modeli gözleyen kişi dolaylı yaşantı kazanarak aynı korkulara sahip olabilir (Senemoğlu, 2013,s.225)

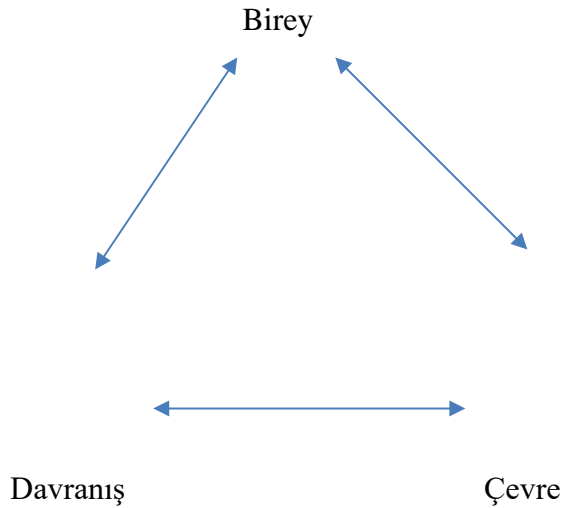
5) Model Özellikleri: Sadece modelin davranışlarının sonuçları değil, aynı zamanda modelin özellikleri de model alma davranışlarını etkilemektedir. Modelin özellikleri ne kadar gözlemcinin özelliklerine benzerse, gözlemci o kadar modelin davranışına benzer davranış göstermektedir. Gözlenen modelin statüsünün taklit etme davranışı ile ilişkisi konusunda yapılan araştırmalardan şu sonuçlar çıkmaktadır:

- Gözlenen model gözleyen kişiden daha yüksek bir statüye sahipse, bu modelin davranışları en üst düzeyde taklit edilmektedir. Örneğin; ilkökul birinci sınıftaki bir çocuk için üçüncü sınıftaki bir çocuk üst statülü bir modeldir. Ve birinci sınıftaki çocuğun üçüncü sınıftaki çocuğu taklit etme olasılığı yüksektir.
- Gözlenen model gözleyen kişiden daha düşük bir statüye sahipse, bu modelin davranışları taklit edilmemektedir. Örneğin; ilkökul ikinci sınıftaki bir çocuk için ana sınıfındaki bir çocuk daha düşük statülü bir modeldir. İlkokul ikinci sınıftaki bir çocuk ana sınıfındaki bir öğrencinin davranışlarını taklit etmez.
- Gözlenen model ile gözleyen kişinin statüleri eşit ise bu durumda gözlenen davranışın sonuçları önem kazanır. Örneğin aynı sınıftaki öğrenciler birbirlerine göre eşit statülü modellerdir. Modelin statüsü ile gözleyen kişinin statüsü eşit olduğunda, gözlenen davranış pekiştiriliyorsa davranış taklit edilmekte, davranış cezalandırılıyorsa davranış taklit edilmemektedir (Çakır,2011, s.345).

Bandura'nın sosyal bilişsel kuramının dayandığı altı temel ilke vardır:

- 1) Karşılıklı Belirleyicilik
- 2) Sembolleştirme Kapasitesi
- 3) Geleceği Görebilme Kapasitesi
- 4) Dolaylı Öğrenme Kapasitesi
- 5) Kendini Düzenleme Kapasitesi
- 6) Kendini Yargılama Kapasitesi

1) **Karşılıklı Belirleyicilik:** Bandura'ya göre bireysel faktörler, bireyin davranışı ve çevre, karşılıklı olarak birbirini etkilemekte ve bu etkileşimler bireyin sonraki davranışını belirlemektedir. Çevre bireysel özellikleri değiştirirken, bireysel özellikler de çevreyi değiştirebilir (Çakır,2011: 346).

“Birey, davranış, çevre birbirlerini etkileyerek bireyin bir sonraki davranışını belirlemelerine rağmen her zaman bütün olaylarda her biri aynı etkiye sahip değildir. Örneğin çok gürültülü bir çevre, davranışı her şeyden çok etkileyebilir” (Senemoğlu, 2013, s.227). “Birey Çalışmaya çok istekli olsa bile gürültü çalışmasını etkileyebilir” (Çakır, 2011, s.346).

2) **Sembolleştirme Kapasitesi:** “Bandura insanların, dünyanın kendisinden çok bilişsel temsilcileriyle etkileşimde bulduklarını; bilişsel temsilciler yoluyla dünyayı sembolik olarak gördüklerini savunmaktadır”(Senemoğlu, 2013, s.228).

Yani insanlar, düşünme ve dili kullanma gücüne sahip olduğu için geçmişi kafasında taşıyabilir ve

geleceği test edebilir. Beynimizde bir video kaydedicisi olduğu ve gelen her şeyi kaydettiği düşünülürse video kaydı da, her yaşantının bilişsel temsilcisini ya da sembolünü hatırlatma aracı olarak düşünülebilir. Aynı olaylar geçmişte olduğu kadar gelecek için de mümkündür. Henüz meydana gelmemiş olaylar da zihinde vizyonlanabilir. Gelecekte yaşanması muhtemel davranışlar, zihinde sembolik olarak yaratılır, beklenir, merak edilir, test edilir. Geçmiş ve geleceğin sembolü olarak kodladığımız düşünceler, sonraki süreçte davranışları etkileyen durumlardır.

3) Geleceği Görebilme (Öngörü) Kapasitesi: Sosyal öğrenme, sembolik kapasiteyi kullanmaya ek olarak gelecek zaman için plan yapabilme becerisini de gerektirir. Gelecekte başkalarının bize nasıl davranacaklarını tahmin ederek hedef belirleyebilmeli, gelecek davranış biçimlerini planlayabilmeliyiz. *“Yani düşünce etkinlikten önce geldiği için, insanlar ileriye düşünebilmelidirler”* (Senemoğlu, 2013, s.228).

4) Dolaylı Öğrenme Kapasitesi: Sosyal öğrenmenin belki de en temelinde yatan durumdur. İnsan sosyal bir varlıktır ve kendi yaşamından alacağı derslerin çok daha fazlasını çevresini gözlemleyerek elde eder. Bu yüzden dolaylı öğrenme kapasitesi bu kuramın kalbi olarak nitelendirilebilir. Bu kazanım, çevredekilerin deneyimlerinden öğrendiklerimiz ile gerçekleşen dolaylı öğrenmedir.

5) Öz Düzenleme Kapasitesi: Kuramın en önemli noktalarından biri de insanların kendi davranışlarını kontrol edebilmeleridir. Ne kadar çalışacağı, ne kadar yemek yiyeceği, ne kadar uyuyacağı kendi kontrolü dahilindedir. Davranışları kendi güdülerine dayanmaktadır. Çevresinde gözlemlediği davranışların pekiştirilmesi ya da cezalandırılması karşısında davranışlarını belirler. Daha önce verilen örneklerde olduğu gibi ceza alan davranışları bırakmaya eğilimlidir ancak bunu kesin olarak yapacağı söylenemez. Bu davranışı devam ettirmeyi de tercih edebilir. Buna karşılık olarak ödül gibi pekiştirilmiş davranışlar karşısında da gözlemlediği davranışta kendisini de görmek ister ve performansını bu yönde yükseltmeye meyillidir.

6) Öz Yargılama Kapasitesi: Bandura, bireyin kendi hakkındaki yargılama algısına öz yeterlik adını verirken, Zimmerman 1989 yılında yayınladığı makalesinde öz yeterlikten şu şekilde bahsetmiştir: *“Öz-yeterlik kişinin, gerekli eylemleri organize etme ve uygulama, belirli görevler için belirli bir beceri performansı elde etmek için kullandığı algıları ile ilgilidir”* (Zimmerman & Martinez-Pons, 1986).

Öz yargılama, insanların, kendileri hakkında düşünme, yargıda bulunma, kendilerini yansıtmaya kapasitelerini içerir. Bireyler kendileriyle ilgili fikirlerini benimserler, davranışları bu inandıkları çerçevede olur ve sonuçlarına göre de kendi yeterliliklerini sorgularlar. Bu da yaptığı işle ilgili kendisinin ne kadar yeterli ve yetenekli olacağına ilişkin görüşlerini geliştirir. Kendisiyle ilgili düşünceleri her zaman doğru olmayabilir ancak düşündükleri davranış biçimlerini etkilemektedir.

“Öz yeterlik, bireyin etkinliklerinin seçimini, bir etkinlikte harcayacağı çabayı, bir güçlkle karşılaştığında göstereceği sebat süresini, duyacağı kaygı ya da güven düzeyini etkiler” (Senemoğlu, 2013, s.229).

Sosyal bilişsel kuramının gözlem sürecini dört ana hat belirler:

- 1) Dikkat Etme Süreci
- 2) Hatırda Tutma Süreci
- 3) Davranışı Meydana Getirme Süreci
- 4) Güdülenme Süreci

1) Dikkat Etme Süreci: Gözlem yoluyla öğrenmede ilk aşama modele dikkat etmektir. Öğrenmenin gerçekleşebilmesi için, modelin dikkatle incelenip doğru algılanması gerekir. *”Kişi, modelin davranışının temel özelliklerini dikkate almazsa veya tanımazsa, gözlem yoluyla çok fazla şey öğrenemez”* (Bandura, 1971, s.6)

Gözlemcinin dikkat etme sürecini yönlendiren faktörler şunlardır:

- a) İlk olarak gözlemcinin duyu organlarının yeterli olması gerekir. Örneğin görme engelli birinin dikkatini görsel uyarılara, işitme engelli kişinin ise işitsel uyarılara dikkat etmesi mümkün değildir
- b) Modelin etkinliklerinin gözleyen kişinin de amacına uygun olması gerekmektedir. Dikkat çekici birçok etkinlik içerisinde gözlemci kendi amacına uygun olan modele yönelir
- c) Gözleyenin geçmişte aldığı pekiştireçler ve cezalar gelecek için bunu kaydetmiştir ve modelde en çok bu davranışlara dikkat eder
- d) Modelin yapmış olduğu etkinlikler etkileyici sonuçlara sahipse, gözlemcinin daha çok dikkatini çeker. Gözlemci, sonucu önemli ve fonksiyonel etkilere daha çok dikkat eder
- e) Model alınan etkinlik ne kadar basit, dikkat çekici, açık ve çarpıcı ise gözlemci bu etkinliklere daha çok dikkat eder
- f) Modelin yaşı, cinsiyeti, statüsü, gücü gözlemcinin dikkatini çeken diğer özelliklerdir *“Sonuç olarak, bireyin ilgi, gereksinim ve amaçları, önceki aldığı pekiştireçler, modele duyulan hayranlık, gözlem yoluyla öğrenmede “dikkat etme” sürecini önemli ölçüde etkileyen faktörlerdir* (Senemoğlu, 2013, s.230)

2) Hatırda Tutma Süreci: Modelden öğrenilen bilginin, gözlemci tarafından da kullanılabilmesi için belleğinde saklama sürecidir. Öğrenilen bilgi hafızada sözel ve görsel olmak üzere iki şekilde saklanabilir. Mehmet Ali Çakır'ın konuya ilişkin görüşleri Eğitim Psikolojisi kitabında aşağıdaki gibi yer almıştır:

Gözlem yoluyla öğrenilen bilgiden yararlanabilmek için, gözlemcinin modelin davranışlarını hatırlaması gerekir. Bu nedenle gözlenen bilgi, sembolleştirilip kodlanmakta ve bellekte saklanmaktadır. Bilgi iki yolla sembolleştirilmektedir. Bunlardan biri, bilginin zihinsel resimlere, imgelere dönüştürülmesidir; diğeri ise sözel sembollere dönüştürülerek saklanmasıdır. Bandura'ya göre, davranışı düzenleyen bilişsel süreçlerin çoğunluğu görsel olmaktan çok sözeldir. Hatta modelden kazanılan görsel bilgi daha sonra sözel bilgiye dönüştürülmekte ve daha kolay depolanmaktadır. Ancak modelden kazanılan bilgilerin sözel ya da görsel olarak ayrı ayrı kodlanması oldukça güçtür. Çoğunluk model alınan etkinlikler, her iki tür sembolleştirmeyi de içermektedir. İmgesel ya da sözel olarak depolanan bilgilerin zihinde tekrar edilmesi ya da gözlemdikten sonra hemen davranışa dönüştürülmesi gerekmektedir. Bireyin sembolleştirme kapasitesi ne kadar yüksek ise, gözlem yoluyla öğrenmeden o kadar çok yararlanılmaktadır (Çakır,2011, s.350)

3) Davranışı Meydana Getirme Süreci: Öğrenilen ve hafızada tutulan davranışın uygulamaya geçme sürecidir. Davranışı meydana getirme süreci gözlemcinin iradesine bağlıdır. Modelden etkilendiği davranışı eyleme dönüştürdüğü dönemdir.

Model alma sürecinin üçüncü ögesi davranışı meydana getirme sürecidir. Bu aşama öğrenilenlerin performansa dönüştürülmesini belirler. Ancak bilişsel olarak öğrenilenlerin davranışa dönüştürülebilmesi için bireyin fiziksel ve psiko-motor özelliklerinin de uygun olması gerekir. Ayrıca Bandura, bireyin özellikleri uygun olsa bile, öğrendiklerini performansa dönüştürmek için yeterli isteğe ve başarabileceği inancına, yani "öz yeterlik kapasitesi"ne sahip olması gerektiğini vurgulamaktadır. Bandura'ya göre, davranışın yapılmasından önce gözlemcinin davranışının, modelin davranışına uygun hale gelmesi için, birey davranışı zihinsel olarak tekrar etmelidir. Bu prova etme sürecinde birey kendi davranışını gözler ve kendi davranışı ile zihninde tuttuğu modelin davranışını karşılaştırır. Bu karşılaştırma sonucuna göre kendine dönüt verir. Gözlemcinin davranışı ile modelin davranışı arasındaki farklılık, düzeltme etkinliklerini başlatır. Bu süreç gözlemcinin davranışı model alınan davranışa benzeyinceye kadar sürer. Bu süreçte, model alınan yaşantının sembolik olarak hatırlanması, gözlemcinin performansını göstermeden önce, kendi davranışını gözlemesini, düzeltmesini ve modelin davranışına yakınlaştırılmasını sağlamaktadır. Sonuç olarak, davranışı meydana getirme aşamasında yapılan zihinsel tekrarlar davranışı daha doğru ve ustaca yapılmasını sağlar. Ayrıca, bireyin davranışı yapabileceğine ilişkin inancı, yani öz yeterlik duygusu, davranışın meydana getirilmesinde önemli bir etkiye sahiptir (Senemoğlu, 2013, s. 231,232).

4) Güdülenme Süreci: Öğrenilen davranışın eyleme dönüşmesi için gerekli şartların oluştuğu dönemdir. Bu şartlar çevre faktörlü olabileceği gibi, herhangi bir dış neden olmadan gözlemcinin kendi insiyatifinde de olabilir. Ancak bu insiyatif de gözlemcinin modelden etkilenecek güdülenmesi halinde harekete geçer.

Bandura öğrenme ile performansı birbirinden ayırmıştır. İnsanlar yeni davranışları ya da becerileri, gözlem yoluyla kazanabilirler. Ancak onu yapmaya güdüleninceye ya da ihtiyaç duyuncaya kadar performans olarak göstermezler. Güdülenme süreci öğrenilenleri performansa dönüştürmeyi sağlayan bir süreçtir. Sosyal bilişsel kuramda pekiştirmenin iki önemli işlevi vardır. Pekiştirmenin birinci işlevi, gözleyenlerde, modelin pekiştirilen davranışı gibi davrandıkları takdirde onların da pekiştirileceklerine ilişkin bir beklenti yaratmasıdır.

İkinci işlev ise, öğrenmenin performansa dönüştürülmesinde harekete geçici rolü oynamasıdır. Bir başka deyişle, öğrenilen şeylerin kullanılması için bireyi güdülemesidir. Bandura'ya göre öğrenmenin oluşması ya da doğrudan yaşantı kazanılması için pekiştirilmeye ihtiyaç yoktur. Birey sadece modelin ya da başkalarının davranışının sonuçlarını gözleyerek de öğrenebilir. Dolaylı pekiştirme ve dolaylı ceza, doğrudan pekiştirme ve doğrudan ceza kadar etkilidir.

Birey hem kendi, hem de başkalarının davranışlarını gözleyerek bilgilenir ve bu bilgiyi gelecekte pekiştireç elde etmek ya da cezadan kaçınmak için kullanır Bandura'nın önem verdiği bir başka pekiştirme türü ise içsel pekiştirmedir. Bireyin kendine değer vermesini sağladığı için bireyin kendi kendini pekiştirmesi, dışsal pekiştirmeden daha önemlidir.

Bandura'ya göre gözlemci, modelden beş şey öğrenmektedir. Bu öğrenmeler şunlardır:

- 1) Birey başkalarını gözleyerek yeni bilişsel beceriler (karar verme, matematiksel işlemler gibi) ve yeni psiko-motor beceriler (futbol oynama, dans etme gibi) öğrenebilir
- 2) Bireyin modeli gözlemesi sonucu, daha önceden öğrenmiş olduğu ya güçlenir ya da zayıflar. Kendisinin yapmaktan çekindiği davranışı model yapıyor ve pekiştiriliyor ise kendi de yapmaktan çekindiği bu davranışı gösterir hale gelebilir. Örneğin yerlere çöp atılmaması konusunda bireyin bir bilgisi var, ancak çevresinde gözlemediği kişiler bu davranışı sıklıkla yapıyor ise birey belli bir süre sonra aynı davranışı sergileyebilir
- 3) Gözlemci için model sosyal bir harekete geçirici olarak görev yapabilir. Yani gözlemci yeni değerler, inançlar, düşünce biçimleri kazanabilir. Örneğin yabancı uyruklu kişilere karşı olumsuz bir takım düşünceleri olan birisi, daha sonra bu kişilerle birlikte olduktan sonra görüş ve düşünceleri değişebilir
- 4) Gözlemci, modelden çevrenin ve eşyaların nasıl kullanılacağını da öğrenir. Özellikle çocuklar çevrenin ve eşyanın nasıl kullanılacağını gözleyerek öğrenirken, yetişkinlerde daha çok yeni karşılaştıkları durumlarda bu durumları kullanmaktadırlar. Televizyon, bilgisayar gibi elektronik aletlerin kullanımı çoğunlukla bu şekilde olabilmektedir
- 5) Gözlemci, modelin duygularını açıklama biçimini gözleyerek, kendi de benzer biçimde duygularını açıklayabilir. Özellikle çocuklar, birçok duyguyu açıklama biçimini bu yolla öğrenirler. Örneğin babasının kapıyı açmadığında sinirlenip küfredtiğini gören bir çocuk, aynı durumla karşılaştığında öfkesini küfürle ifade etmeye çalışabilir (Çakır, 2011. s.350,351).

4. BÖLÜM: ALBERT BANDURA'NIN SOSYAL ÖĞRENME KURAMININ ÇALGI ÖĞRENME SÜRECİNİ ETKİLEYEBİLECEK BAZI SONUÇLARI

2020 yılı itibari ile Albert Bandura'nın sosyal öğrenme kuramının hali hazırda çalgı öğrenme sürecini inceleyen herhangi bir deney uygulanmamış olmakla birlikte, yapılabilecek daha kapsamlı bir araştırma ve deney grubuyla çok daha etkili bir sonuç elde edilebilir.

Çalgı öğrenme sürecinde bireysel çalışmalar her ne kadar daha sık olsa da, birbirine yakın yaşta olan öğrencilerin birbirlerini etkiledikleri gözlemlenmektedir. Çalgı derslerinde birbirlerini izleyen öğrenciler aynı sınıfta olmasalar dahi, sınıf bazında değişen müfredatı her sene sırayla çalmaktadırlar. Yani öğrenciler kendilerinden üst sınıfta olan öğrencileri dinlerken daha sonraki süreçlerde neler çalacaklarını da gözlemlemektedirler. Bu gözlem müzikal hafızalarında yer alır ve kulaklarına yerleşir. Öğrenimin kalıcı olması için sık tekrar edilen egzersizler, etütler ve parçalar bu öğrenimi pekiştirmektedir. En sık tekrar edilenler ise flüt eğitimi boyunca sıklıkla karşılaştığımız ton kalitesi, entonasyon, dil-parmak senkronunu ve bütün bunları doğru ritimde çalabilmektir. Ortaokul devresi, konservatuvar eğitiminin temelidir ve bu temelin sağlam atılması için öğrenimin doğru ve kalıcı olması gerekmektedir.

Bandura'nın sosyal öğrenme kuramının ortaokul öğrencilerinde uygulanması durumunda, öğrenciler diğer öğrencilerin çalgı derslerini izleyerek bu derslerde kendileri için de sık duyabilecekleri ortak noktaları dolaylı şekilde öğrenebilir.

- 1) **Dolaylı Pekiştirme:** Yapılan çalışmalardan çıkan sonuca göre modelin davranışı pekiştirilirse onu izleyen diğer öğrenciler de bu davranışı yapmaya meyilli olmaktadır. Yani modelin pekiştirilmesi sadece modele değil etrafındaki diğer bireylere de etki eder. Çalgı dersinde model öğrencinin başarılı çalışması öğretmen tarafından ödüllendirildiğinde, onu izleyen diğer ortaokul öğrencileri için de teşvik edici olabilir. Aynı ödülü almak isteyen diğer öğrencilerin çalışmaları buna yönelik olabilir.
- 2) **Dolaylı Ceza:** Modelde görülen olumsuz davranışlara, cezayla karşılık verilmesi, diğer öğrencilerin de bu davranıştan kaçınmasına sebep olabilir. Modelin derste göstereceği düşük performans, derse hazırlıklı gelmemesi ve beklenen flüt performansını gösterememesi durumunda karşılaşacağı ceza, izleyen diğer öğrencilerin kendi bireysel çalışmalarında bu davranıştan kaçınmak için daha hazırlıklı gitmelerine yönlendirebilir. Öğrenci, modelin dersini izleyerek kendi dersinde nelerle karşılaşabileceğini görür, aynı performansı sergilediğinde yaşayacağı başarısızlık ve alacağı tepkiyi öngörebilir. Modelin öğretmen karşısında aldığı cezayı bilişsel olarak inceleyerek aynı durumda olmamayı tercih edebilir ve çalışma performansını buna bağlı olarak düzenleyebilir.
- 3) **Dolaylı Güdüleme:** Modelin elde ettiği ödül ve kazanımları gözlemleyen öğrenci, öğrendiklerinin yanı sıra kendisi de aynı ödülü elde etmeye çalışabilir. Dolaylı pekiştirece bağlı olarak yaşanan bu durum şöyle örneklendirilebilir: Modeli izleyen öğrenci, çalgı dersinde gördüğü başarılı model ile hem öğrenir hem de dersin güzel geçmesi, öğretmenin ödülü veya teşvik edici davranışları ile kendi dersi için de aynı performansı göstermeye güdüleyebilir. Öğrenci başarılı flüt dersinin sonucunda alacağı takdir ile kendisini hayal edebilir ve aynı motivasyonu kendisi için de kullanmak isteyebilir. Bu da onu dolaylı güdüleme ile çalışmalarını o yönde düzenlemeye yönlendirebilir.
- 4) **Dolaylı Duygu:** Duygular da gözlemle gerçekleşebilen öğrenmelerdir. Görmediğimiz halde modelin korktuğu hayvanlara otomatik olarak verdiğimiz korku tepkisi de dolaylı duygudur. Ders öncesinde ya da sonrasında model öğrencinin dersin kötü geçme ihtimaline karşı gösterdiği duyguyu gözlemleyen öğrenci de dersten korkabilir, derse hazırlıklı gitse dahi öğretmenden

korkma eğilimi gösterebilir.

5) **Modelin Özellikleri:** Üstteki dört madde, modelin davranışının sadece sonuçlarına göre elde edilen kazanımları göstermektedir. Ancak öğrenmede modelin özellikleri de gözlemcinin davranışlarını etkilemektedir. Modelin davranışı ile gözlemcinin arasındaki ortak özellikler ne kadar fazla ise, gözlemci de o kadar çok davranış benzerliği göstermektedir.

Modelin statüsü ve davranışının model üstündeki birleşik etkisi aşağıdaki gibi özetlenebilir:

a) Daha yüksek statülü model	➔	Davranış sonuçları bilinmiyor	➔	Yüksek düzeyde taklit
b) Eşit statüde model	➔	Davranış sonuçları olumlu	➔	Yüksek düzeyde taklit
c) Eşit statüde model	➔	Davranış sonuçları olumsuz	➔	Taklitin hemen kesilmesi
d) Düşük statülü model	➔	Herhangi bir sonuç	➔	Çok az etki. (Senemoğlu, 2013, s. 225)

Bu model özelliklerine göre ortaokul devresinde bireysel çalgı derslerinin diğer öğrenciler tarafından izlenmesi çoğunlukla daha küçük sınıflarda okuyan öğrencilerin ilerlemesinde fayda sağlayabilir.

Gözlem esnasında gözlemcinin modelden öğrenme esnasında geçirdiği süreçlerde şunlar gerçekleşebilir:

- Dikkat Etme Süreci:** Gözlem esnasında modelin; sınıfı, başarısı, çaldığı eserler gözleyen dikkatini çekebilir. Öğretmenin, daha önce bireysel dersinde gözlemciye yaptığı teknik eleştirileri (duruş-tutuş-pozisyon, ton kalitesi, entonasyon, dil vuruşları), modelde de izlemesi farkındalık oluşturabilir. Kendi dersinde yaptığı hataları, başkalarının da yapabildiğini ve düzeltilebilir olduğunu gözlemleyebilir. Bununla birlikte bireysel çalışmalarını daha verimli yönetebilir, kendi hatalarını başkalarının dersinde daha iyi kavrayarak, daha hızlı çözümlere ulaşabilir.
- Hatırda Tutma Süreci:** Gözlem yoluyla öğrenilen bilginin kullanılabilmesi için, modelin önceki süreçlerdeki davranışlarını hatırlaması gerekir. Böylelikle gözlenen bilgi, sembolleştirip kodlanır ve bellekte saklanır. Bilgi iki yolla sembolleştirilebilir. Birincisi bilginin zihinsel resimlere, imgelere dönüştürülmesidir; ikincisi ise sözel sembollere dönüştürülerek saklanmasıdır (Senemoğlu, 2013, s.230)

Bu konudaki en büyük avantaj modelin de gözlemcinin de müzik öğrencisi olmasıdır. Çünkü müzik eğitiminin büyük bir kısmı simgelerden ve bunun sözel olarak sembolleştirilmelerinden oluşur. Öğrenciler birbirlerinin dersini izlerken hem sıklıkla müzik terimlerini duyarlar hem de bu duydukları müzik teriminin nasıl çalınacağını dinleyebilir ve takip edebilirler. Dil-bağ koordinasyonunda pasajların nasıl çalışılacağını izleyerek kendi pasajlarında daha bilinçli çalışmalar yapabilir, kendi derslerinde daha verimli çalışabilirler. Bu da öğrencinin hata yapma olasılığını azaltırken, daha hızlı ve sağlıklı bir çalışma sürdürmesini sağlayabilir.

c) **Davranışı Meydana Getirme Süreci:** Öğrenilenlerin performansa dönüşme sürecidir. Gözlemcilerin modelden öğrendiklerini kendi çalgı öğrenme süreçlerinde uygulama sürecidir. “...bilişsel olarak öğrenilenlerin davranışa dönüştürülebilmesi için bireyin fiziksel ve psiko- motor özelliklerinin de

uygun olması gerekir” (Senemoğlu, 2013,s. 231).

Burada sınıflar ve yaşlar arası fark, dezavantaj değil avantaja çevrilebilir. Beşinci sınıf öğrencisinin kendisinden üst sınıfları gözlemlediği için onlarla aynı performansı göstermesi beklenemez ya da bir altıncı sınıf öğrencisinin gözlemleyerek sekizinci sınıf müfredatını çalması mümkün olmayabilir ancak derste gözlemlediği teknik ve müzikal açıdan bilgilerini kendi müfredatında uygulayabilir. Bir üst sınıfa geçtiği zaman yeni başlayacağı müfredatı ise daha önce izlediği bu dersleri hatırında tutma süreci ile çok daha hızlı ve daha az hatalı yönetebilir.

d) GÜDÜLENME SÜRECİ: Bandura’ya göre pekiştirmenin iki önemli görevi vardır:

Birincisi, gözlemcilerde modelin pekiştirilen davranışı gibi davranmaları halinde kendilerinin de pekiştirileceklerine dair beklenti yaratması, ikincisi de öğrenmenin performansa dönüştürülmesi halinde harekete geçirici olmasıdır. Yani öğrenilen bilginin performansa dönüştürülmesi için güdülenme gerçekleşir (Senemoğlu, 2013).

Çalgı dersinde model öğrencinin gösterdiği başarılı performans pekiştirilse de pekiştirilmese de gözleyen öğrencileri de aynı performansı göstermeye güdüleyebilir. Bu da birebir derslerde elde edilmesi daha zor bir durumdur.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Makalenin bu bölümünde tez çalışmasında elde edilen sonuçlar ve sonuçlara yönelik çözüm önerileri yer almaktadır. Belirlenen problem cümlesi ve alt problemlere uzmanların verdikleri yanıtlar ile bu yanıtlardan yola çıkarak sosyal öğrenme kuramı çerçevesinde yapılabilecek öneriler bulunmaktadır.

Birinci alt problemde çıkan sonuca göre farklı uzmanlar olsa da ortaokul devresinde kullanılan metotların çoğu, ortak tercihtir. Tercih edilen metotlar ortaokul devresinde tek bir sınıfta kullanılarak sınırlandırılmamış, öğrencinin öğrenme hızı ve çalışma temposuna göre farklı sınıflarda da kullanılmıştır.

İkinci ve üçüncü alt problemlerde, kullanılan bu metotların ortak ve farklı özellikleri sorulmuş, uzmanlar; metotların ortak özelliklerini teorik, teknik ve müzikal açıdan değerlendirerek her kitabın

birbirine paralel öğretme yöntemleriyle gittiğini, metotlar arasında zorluk dereceleri dışında bir fark görmediklerini belirtmişlerdir. Bu sonuçlar ışığında öğrenciler sınıf ayrımı gözetmeksizin birbirlerinin dersini izleyerek teorik, teknik ve müzikal açıdan öğrendiklerini pekiştirebilir, bilmediklerini ise kendi öğrenimlerine ön hazırlık şeklinde değerlendirebilir. Böylelikle öğretmen, ön hazırlığı olan öğrencide öğrenimi hızlandırabilir ve daha kaliteli çalışmalar yapabilir. Öğrenciler her ders birbirlerini gözlemleyebilecekleri gibi, öğretmenin belirli periyodlarla (haftalık, aylık) düzenleyebileceği toplu dersler ile de gözlemlerini ve buna bağlı olarak sosyal öğrenimi gerçekleştirebilir.

Dördüncü alt problemde uzmanların ortaokul devresinde en sık karşılaştıkları beş problemin neler olduğu toparlandığında:

1. Ağızlık (ambişür-embouchure) pozisyonu,
2. Flütü tutuş-duruş (postür) pozisyonu,
3. Diyafram kullanımı,
4. Parmak pozisyonu,
5. Gırtlığın sıkılarak hava yolunun tıkanması şeklinde olmuştur. Bu sonuçlara göre yapılabilecek toplu derslerle modeli gözlemleyen öğrenciler, yaşlılarının hatalı ve düzeltilmiş bilgilerini izleyerek görsel örneklerle kendi bireysel çalışmalarını daha bilinçli şekilde yönetebilirler.

Beşinci alt problemde uzmanlara derslerde en sık tekrarladıkları beş konu sorulmuş, alınan cevaplar dördüncü alt problemin sonuçlarına ek olarak ton kalitesi, nüanslar, tempolar ve cümleme teknikleri olarak belirtilmiştir. Ortaokul devresi öğrencilerine 5.sınıftan itibaren nüanslar, tempolar ve cümleme teknikleri kullandıkları metotlar ile başlar, 8.sınıfa kadar da devam eder. Nüanslar ve tempolar çalgı dersinde eserlerde öğrenilir ve uygulanır ancak solfej derslerinde bütün nüans ve tempo terimleri 5.sınıftan itibaren öğretilir. Peki, bu terimler 5.sınıfta öğrenilirken neden 8.sınıfta da tekrarlanma gereği duyulur? Öğrenim sağlıklı bir şekilde gerçekleşmediği zaman öğrenci bilgiyle her karşılaşmasında yabancı bir bilgiyle karşılaşmış gibi davranır ve öğrenme aşamalarını tekrar eder. Bu tekrarların dört yıla yayılarak zaman kaybedilmesindenense, öğrenimin daha kısa sürede gerçekleşerek kalan zamanlarda daha profesyonel icra edilmesine yönelik çalışmalar yapılabilir. Kullanılan metotlar incelendiği zaman cümleme tekniklerinin 5.sınıftan itibaren başladığı görülmektedir. Her sınıftan beklenen müzik ifadesinin seviyesi farklıdır ancak öğrencilerin profesyonel kayıtları izlemelerinin dışında, kendi yaşlıları veya yakın yaş gruplarını izlemesi öğrenimlerinde daha etkili olabilir. Öğrencinin bir defada profesyonel hedefe ulaşması zor iken, üst sınıflarındaki örneklere ulaşması daha ikna edici olabilir. Farklı sınıflarda dersleri gözlemlemek bir üst seviyenin nasıl olması gerektiğine dair fikirler

verebileceği gibi, alt sınıfları izleyerek eksiklerin nasıl tamamlanabileceği de gözlemlenebilir.

Altıncı alt problemde uzmanlardan, ortaokul öğrencilerinin çalgı öğrenme sürecinde teorik, teknik ve müzikal açıdan önemsedikleri noktalar sorulmuş cevaplar;

Teorik açıdan; tempolar, dönemler ve besteciler

Teknik açıdan; kaliteli ton, entonasyon, gam, ritmik yapılar ve eser içinde geçen teknik pasajlar

Müzikal açıdan; teorik ve teknik gerekliliklerin flütle ifadesine ek olarak doğru cümleler ile ifade edilmesi yönünde olmuştur.

Beşinci alt problemde de açıklandığı üzere teorik bilgilerin büyük çoğunluğu solfej derslerinde ve ilk sınıftan itibaren verilmektedir. Öğrencinin her karşılaştığı eserde yeniden öğretmenden gelecek hazır bilgiyle vakit kaybedilmesindenense, öğrendiği teorik bilgileri diğer dersleri izleyerek pekiştirmesi daha yararlı olabilir. Buna ek olarak 5.sınıftaki öğrencinin müfredatı gereği bestecilerin flüt eserlerini ezbere bilmesinin faydası olmayacağı gibi, üst sınıfların derslerinde o bestecilerin eserlerini dinleyerek kendi repertuvar bilgisine çok daha etkili şekilde katkıda bulunabilir.

Teknik açıdan incelendiğinde dördüncü ve beşinci alt problemlerin önerileri uygulanması halinde, öğrencinin kendi dersi dışında model öğrenciyi gözlemleyerek öğrenmesi bu soruna çözüm olabilir.

Müzikal açıdan incelendiğinde bestecilerin bağlı buldukları dönemlere ait müzikal ifade özellikleri model öğrencinin çalacağı eserler üzerinden verilen bilgilerle gözlemci üzerinde hem bir kulak aşinalığı yaratabilir hem de model öğrenciye aktarılan bilgiler gözlemciler tarafından paylaşılabilir. Belirli periyodlarla yapılabilecek toplu derslerde öğrencilerin öğrenmede en çok zorlandıkları bilgiler (en sık tekrar eden sorunlardan dolayı yapılan tekrarlar kastedilmiştir) incelenerek sorunlara daha kısa ve etkili çözümler yapılandırılabilir.

Yedinci alt problemde uzmanlara 5.6.7 ve 8.sınıfların çalgı öğrenme sürecinde teorik açıdan hangi bilgiler verildiği, sekizinci alt problemde de sınıf farkı gözetmeksizin toplu dersler yapıp yapmadıkları ile yaptıkları takdirde avantajları ve dezavantajları sorulmuştur. Alınan cevaplarda teorik açıdan verilen bilgiler sınıflara göre kategorilendirilmiş olup kategoriler arasındaki ortak noktalar ritim, nota bilgisi, nüans, dönemsel özellikler ve metotlarda ilerledikçe daha komplike ritimler olarak görülmektedir. Uzmanların çoğunluğu toplu ders yapmadıklarını ancak yapmaları halinde olumlu sonuç alabileceklerini düşünmektedir. Bu görüşler ışığında yapılabilecek toplu teorik dersler ile öğrencilerin öğrenimi hızlandırılabilir, müfredata eklenebilecek dersler ile uygulamalı şekilde öğretilir. Solfej derslerinde bu bilgiler öğretilse de, ortaokul öğrencilerinin bu bilgileri enstrüman

dersinde uygulamadıkları, üstelik her sınıfta aynı bilgilerin sürekli tekrar edildiği uzman görüşlerinden anlaşılmaktadır. Büyük bir zaman kaybına yol açan bu durum, birebir yapılan derslerin diğer öğrencilerin de izlenimine açık yapılarak zamandan tasarruf edilebilir.

Dokuzuncu alt problemde uzmanlara 5, 6, 7 ve 8.sınıfların çalgı öğrenme sürecinde teknik açıdan hangi bilgiler verildiği sorulmuş, alınan cevaplar sınıflara göre ayrılrsa da cevapların çoğunluğu; diyaframın etkili kullanımı, duruş-tutuş pozisyonu, tek dil ve gamlar şeklinde olmuştur. Burada en çok dikkat çeken durum ise; 5.sınıfta da 8.sınıfta da verilen teknik bilgilerin çoğunluğunun aynı olmasıdır. Metotlarda ilerledikçe öğrenilen yeni teknik bilgilerin dışında, dört yıl boyunca tekrar edilen ortak teknik bilgiler mevcuttur. Dört yıl boyunca yapılan bu tekrarlar, öğrencilerin dikkatini çekecek başka çalışmalar ile daha yapıcı çözümler ile etkili hale getirilebilir. Öğrencilerin bireysel çalışma zamanlarında en çok zorlandıkları noktaları not almaları istenebilir ve bu notlardaki ortak sorunlara yönelik yeni çalışma yöntemleri aranabilir. Öğrenci bireysel çalışma zarfında, diyafram egzersizlerini henüz bir kontrol mekanizması geliştiremediğinden dolayı doğru yapamayabilir ancak toplu yapılabilecek nefes egzersizleriyle hem kendilerini hem de karşılarındaki öğrenciyi gözlemleyebilirler. Yapılabilecek toplu çalışmalarla öğrencinin motivasyonu ve ilgisi artırılabilir. Öğrenci, bireysel çalışma saatlerinde flüt çalışmalarından önce yapması gereken nefes egzersizlerini daha kısa tutarken, toplu çalışmalarla daha etkili ve uzun çalışabilir. Öğrenciler arasında gerçekleşebilecek rekabet ortamı, öğretmen gözetiminde takım ruhu ile daha yapıcı çalışmalara yönlendirilebilir.

Onuncu alt problemde uzmanlara öğrencileriyle derste birlikte ses üfleme çalışmaları yapıp yapmadıkları, öğrencilerin bireysel çalışma saatlerinde diğer öğrencilerle birlikte ses üfleme çalışması yapmalarını uygun bulup bulmadıkları sorulmuş, cevaplarda uzmanlar, yarı yarıya ve bazen derste birlikte ses üflediklerini ifade etmektedir. Bireysel zamanlarında öğrencilerin kendi aralarındaki ses üfleme çalışmalarını ise genel olarak olumlu bulmaktadırlar. Olumlu bulmayan grup ise öğrencilerin arasındaki sınıf farkının zarar verebileceğini düşünmektedir.

Konservatuvar ortaokul devresi çalgı dersleri haftada iki defa bir ders saati şeklindedir ve bir ders saati içerisinde yapılabilecek uygulamalar ders saati ile sınırlıdır. Öğrenciye verilen ödevlerin kontrolü ve yeni çalışmaların yapılması sınırlı zamanı doldurmaktadır. Öğrencilerin hem öğrencilikte alacakları orkestra derslerinde hem de profesyonel orkestra çalışma hayatlarında en önemli şey entonasyondur. Öğrencinin sesi doğru elde etmesine ek olarak, yanında birlikte çalıştığı meslektaşıyla da entonasyonunun tutması gerekmektedir. Öğrenci bireysel olarak akort aleti ile kendi entonasyonunu

çalışabilir, ancak orkestrada yan yana çalacağı insanla nasıl aynı uyumu gösterebileceğinin de pratiğini yapması gerekmektedir. Orkestra salonunun ısısı enstrümanların ısılarını ve entonasyonunu değiştirebilir. Tek başına doğru entonasyon içinde olmak hem orkestra içinde uyumsuzluğu hem de grup sololarındaki uyumsuzluğu tetikleyebilir. Dolayısı ile yapılması gereken grup entonasyonuna uymak ve meslektaş ile aynı frekansa gelmektir. Bunun anlamı yanlış entonasyona uymak değil, konser sırasında yapılması gereken optimum seviyeyi yakalamaktır. Bu beceriyi ise öğrenci birlikte ses üfleme çalışmaları ile yakalayabilir. Başlangıçta öğretmen ile yapılabilecek uzun ses üfleme çalışmalarına, ilerleyen zamanlarda ders saatinin sınırlı olması sebebi ile diğer öğrenciler ile birlikte yapılması halinde hem grup çalışmalarının temeli atılabilir hem de entonasyon alışmalarının verimliliği artırılabilir.

Araştırmanın on birinci alt probleminde uzmanlara göre ortaokul devresinde kullandıkları metotlarda teknik açıdan ortak buldukları noktalar sorulmuş, alınan cevapların yoğunluğu gam çalışmaları üzerine olmuştur. Gam çalışmaları ve gamların öğretilme sıralaması hemen hemen bütün teknik kitaplarda aynı ilerlemektedir. Gam çalışmaları farklı ritmik ve dil çalışmalarıyla temel flüt eğitiminin en çok yer kaplayan kısmıdır. Daha ilk dersten itibaren dil çalışmaları başlar, notalar öğrenildikçe gam çalışmaları da başlar. Öğrencinin ilerleme hızına ve müfredata göre de gam çalışmalarının üzerine her derste yeni bilgiler eklenir (farklı dil-bağ kombinasyonları). 5. Sınıf öğrencisi de 8. Sınıf öğrencisi de gam ve buna bağlı olarak farklı dil çalışmalarını derste öğrenir ve uygulamaya çalışır. Yapılan hatalar öğrenciden öğrenciye farklılık gösterse de hedef her zaman aynıdır: Dinamik, metronom ile senkronize bir ritimde ve kaliteli bir ton ile çalabilmek. Öğretmen hedef davranışı kendi çalması ile örneklendirebilir ancak bu örneklendirmeyi ders dışı diğer öğrencilerin de izlemesi öğrencinin daha çok örneklendirmeye karşılaşmasını dolayısı ile bilgisini pekiştirmesini sağlar. Öğrenimini eksik gerçekleştiren ya da verilen bilgiyi tam olarak anlayamayan öğrenciye ise haftada iki kere birer saat yapılan çalgı derslerinin dışında öğrenme fırsatı yaratır. Öğrencinin daha fazla doğru örnek ile karşılaşması öğrenimini hızlandırabilir.

Araştırmanın on ikinci alt probleminde uzmanlara göre öğrencilerin çalgı derslerinde birbirlerini izleyerek teknik açıdan gelişebileceklerini düşünüp düşünmedikleri ve nedenleri sorulmuş, alınan cevapların yoğunluğu birbirlerini izleyerek öğrenimlerini de kendi hatalarını da düzeltmeleri açısından da olumlu olacağı yönündedir. Bir cevapta ise sınıf farklılıklarının rekabet yaratacağı ve bunun faydalı olmayacağı yönünde olmuştur. Rekabet çoğunlukla farklı sınıflardan çok, aynı sınıfta olmaları halinde gerçekleşebilen bir durumdur ve bir öğretmenin aynı sınıftan iki öğrencisi olması, konservatuvarlarda aynı branşta genellikle birden fazla öğretmen olmasından kaynaklı, daha az rastlanan bir durumdur.

Rekabet olması durumunda öğrenciler grup çalışmalarına yönlendirilerek takım ruhuyla çok daha yapıcı işlere yönlendirilebilirler. Teknik açıdan kitaplarda ortak noktaların yoğun olması, öğrencilerin çalışma hızına göre müfredatın esnetilebilmesi, avantaja çevrilebilir. Hedeflenen iyi bir müzisyen olma, güzel konserler verebilme ve bütün bunların hazırlık aşamasının daha yapıcı, etkili ve keyifli olması amacı, doğru motive edilmiş grup çalışmaları ile mümkün olabilir.

Araştırmanın on üçüncü alt probleminde uzmanlara göre 5, 6, 7 ve 8.sınıflarda müzikal açıdan hangi konuları işledikleri sorulmuş, alınan cevapların çoğunluğu nüanslar, cümle bütünlüğü, çalınan eserin dönemine uygun müzikal ifadeler ve teknik yeterliliğin (sonorite, dil, ajilite, cümleye uygun nefes kullanımı) eser içinde bütünleştirilmesi şeklinde olmuştur. Nüans, bir terim olarak teorik bilgiler sınıfına girse de uygulamada hem teknik hem müzikal sınıflarına girmektedir. Flütün üflemeli bir çalgı olması sebebiyle, nüans yapabilmek için kuvvetli bir teknik çalışma gerekmektedir. Bu tekniğin sağlanmasının ardından çalınan eserlerin cümle yapılarında nüanslar ifade edilir. Buna göre nüans, müzikte çok önemli olduğu gibi, teorik, teknik ve müzikal olarak ayırdığımız bütün grupların içine girmektedir. Aynı şekilde diğer teknik yeterliliklerin sağlanması halinde gösterilebilecek olan müzikal ifadeler de daha önceki alt problemlerde de belirtildiği gibi, gözleme açık yapılabilecek derslerle, öğrencilerin dikkatleri çekilerek öğrenimlerinin daha etkili olması sağlanabilir. Bütün bunların birleşmesi ise cümle bütünlüğünü gerçekleştirir. Teknik çalışmalarını tamamlayan öğrenci bütün bilgileri birleştirmeyi, gözlemleyerek gerçekleştirir. Öğrencilerle ders saatlerinde ya da ders dışı çalışma saatlerinde düzenlenebilecek organizasyonlarla konser etkinliği izlenebilir ve öğrencilerinin yorumları takip edilebilir. İnternet kullanımına çok kolay eriştiğimiz bu çağda çeşitli video siteleri ile dünyanın dört bir yanından öğrenciler, yarışmalar ve alanında başarılı müzisyenler izletilerek dikkatlerini çeken noktalar ve dikkat edilmesi istenen noktalar tartışılabilir. Sık sık tekrarlanan “bol bol müzik dinlemelisin” cümlesi ise buradan gelmektedir. Öğrenci, bunları gerçekleştirmiş bir örneğe ihtiyaç duyar.

Araştırmanın on dördüncü alt probleminde uzmanlara göre müzikal cümlelerin flüt ile ifadesinin hangi sınıftan itibaren başlamasını destekledikleri sorulmuş, cevaplar ise 5.6.7 ve metotların yönlendirmesine göre ilerleneceği şeklinde her uzmanda farklı olmuştur. Ancak metotlar incelendiğinde çalışma egzersizlerinin bile genel olarak A-B-A şeklinde bir form içerisinde yazıldığı ve öğrencinin kulağına da yerleşmesi açısından belirli tonların daha sık kullanıldığı görülmektedir. Öğrenciye 5.sınıftan itibaren müzik cümlesi anlatılarak hem müzikal anlayışı başlatılır, hem de o müzikal ifadenin gerektirdiği nefes ile öğrencinin öğrenmesi gereken teknik gereklilik açıklanır. On ikinci alt problemin

önerilerinde de belirtildiği gibi bir öğretilerde aynı sınıfta iki öğrencinin olmasına, aynı branşta birden fazla öğretmen olmasından dolayı çok sık rastlanmaz ancak, bunun olduğu durumlarda aynı yaşdaki öğrencilerin daha etkili öğrenmesi adına birbirlerini gözlemlemeleri harika bir fırsat olabilir. Gelen her öğrenci aynı hazırbulunuşluğa sahip olmadığından, daha zayıf öğrencinin daha fazla örnek ile yaşlılarını yakalaması kolaylaşabilir. Üst sınıfların kendi müzikal cümlelerinin altında yatan temeli (ton, form), daha küçük sınıfları gözlemleyerek vizyonları geliştirilebilir. Çünkü kendi çalıştıkları eserler de aslında daha önceki çalışmalarının daha geliştirilmiş ve varyante edilmiş halleridir.

Araştırmanın on beşinci alt probleminde uzmanlara göre kullandıkları metotlarda müzikal cümlelerin hangi sınıftan itibaren başladığı sorulmuş, alınan cevapların çoğunluğu 5.sınıf şeklinde olmuştur. Bu sorunun cevabına yönelik çözüm önerileri on dördüncü alt problemde belirtildiği gibidir. Buna ek olarak metotların daha etkili çözümler üzerine incelenmesi, öğrencinin eksikliklerini farklı metotlar ya da öğretmenin belirleyeceği egzersizler üzerine yapılması öğrenimi daha efektif yapabilir.

Araştırmanın on altıncı alt probleminde uzmanlara göre kullandıkları metotlarda müzikal açıdan ortak buldukları noktaların neler olduğu sorulmuş, en sık verilen cevap nüans olmuştur. Aynı zamanda öğretmenlerin derslerinde en çok tekrarladıkları konular arasında da yer alan nüanslar on üçüncü alt problemin çözümüne yönelik önerilerde de belirtildiği gibi güçlü bir teknik altyapı gerektirir. Bunun içine uzun ses üfleme ve nefes egzersizleri de dahildir. Öğretmenlerin bu kadar dikkatini çeken bu konu, öğrenciler üzerinde daha spesifik çalışmalar yapılarak geliştirilebilir. Nüanslar, molto pianissimo ile molto fortissimo arasında yer alan geniş bir renk skalasıdır. Bu renkler ancak doğru bir nefes kullanımı, bu nefesi doğru dil ile başlatarak ve diyafram ile dudaklar arasında geçen hava tazyiğini nüansa en uygun şekilde üfleyerek gerçekleştirilir. Bu çalışmanın temeli ise uzun ses üfleme dayanır. Akort aleti ile yapılan çalışmalara ek olarak, yapılabilecek grup çalışmaları ile öğretmenin moderatörlüğünde egzersizler yapılabilir. Burada grup çalışmasının yapılma amacı, hata yapılan noktalarda öğrenciyi rencide etmeden çözüme yönelik etkili kelimeler kullanmak, gerekli tekniği hata üzerinden düzelterek örneklendirmek ve diğer öğrencilerin bu çalışmalara aktif olarak katılımını sağlamaktır.

Araştırmanın on yedinci alt probleminde uzmanlara göre öğrencilerin birbirlerinin çalgı dersini izleyerek müzikal açıdan gelişebileceklerini düşünüp düşünmediklerini ve nedenleri sorulmuş, dört uzmandan olumlu ve yararlı olabileceğine dair cevap alınmış, bir uzman ise sınıfların farklı olmasından kaynaklı daha hızlı bir öğrenme olmayacağını belirtmiştir. Sınıfların farklılığı model öğrencinin

ilerleme hızına etki etmezken, dersi gözlemleyen öğrenciyi de geriye götürme olasılığı yaratmaz. Bununla birlikte daha önceki alt problemlerin bulgularında gözlemlenen ortak noktaların çoğunluğu, gözlemleyen öğrenciyi kendini geliştirme fırsatı verebilir. Öğrencilerin okula alınma yöntemi, dinledikleri melodi ve ritimleri tekrar etmelerine yönelik yapılan bir sınav şeklindedir. Öğrencinin okula alındıktan sonra eğitim hayatında da dinlediğine, teorik ve teknik bilgiler ekleyerek tekrar etmesi üzerine hedeflenmektedir. Bunu gerçekleştirebileceği en güzel yer ise kendine yakın yaş gruplarındaki öğrencileri doğruları ve hataları ile gözlemleyerek, kendi çalışmalarını yapmasıdır. Öğrenci diğer öğrencilerin derslerini gözlemleyerek bütün aşamaları izleyebilir, çalışmalarını daha bilinçli bir yönde yapabilir. Öğrencilerin bilinçli yaklaşımları, hatalardan ders çıkarmaları ve doğruları pekiştirmeleri öğretmenin en büyük hedefidir. Öğrenciler aynı sınıfta okumadıklarından, çalgı dersine de birebir girdikleri için, ders dışı flüt çalışmalarını da yalnız gerçekleştirmektedir.

Toplu derslerle ortak sorunlara çözüm arama, öğrencileri sınıf ayrımı yapmaksızın ortak çalışmalara ve birlikte çalışmaya da teşvik edebilmektedir. Öğrenciler solo çalışmalarında uzun ses üflerken öğretmenin beklediği konsantrasyonu ve verimli entonasyon çalışmasını yapamayabilirler. Diğer sınıflarla yapacakları uzun ses üfleme çalışmaları ile hem birlikte çalışmayı öğrenecek, hem de birbirlerinin eksikliklerini gidererek ortak paydada buluşabileceklerdir. Sınıf olarak daha büyük öğrenciler küçük öğrencilere ilham ve çalışma kaynağı olurken, bu çalışmalar büyük öğrencileri lise eğitiminde alacakları oda müziği, orkestra gibi toplu çalışma derslerine de hazırlayabilir. Bu yüzden ortaokulda verilen çalgı eğitimi ve bu eğitimde öğrenciyi sağlanacak vizyon, öğrencinin geri kalan öğrencilik sürecine ve profesyonel sanat hayatına ışık tutar.

Konservatuvarlarda enstrüman eğitimi, ülkemizde on iki yıldır. Ancak müzik alanında öğrenme, icra edildiği sürece devam edebilecek bir süreçtir. Flüt bölümünden mezun olan öğrenciler gerek solistlik kariyerlerinde, gerekse orkestra kariyerlerinde meslektaşlarıyla birlikte görev alacak, bu süreçte yan yana çalıştıkları meslektaşlarıyla da etkileşerek öğrenmeye devam edeceklerdir.

Devam edecek bu öğrenme süreci ise bu çalışmada anlatılmak istendiği üzere sosyal öğrenme şeklinde olacaktır. Meslektaşlarıyla kuracakları iyi iletişimlerle bilgi alışverişinde bulunacaklar ve bu bilgi alışverişi bir eğitici-öğrenci kapsamında değil gözleme dayalı olacaktır. Bu yüzden onları profesyonel hayata hazırlarken Albert Bandura'nın sosyal öğrenme kuramı ışığında yol almak hedeflerine çok daha hızlı ve emin adımlarla ulaşmalarını sağlayabilir. İçinde bulunduğumuz yüzyılın en önemli ve etkili standartlarından biri; bilgiye kısa ve hızlı bir yoldan ulaşım ve hedefe rakiplerden önce varma isteğidir.

Bu istek insanlığın içgüdüsel davranışı olarak nitelendirilse de teknolojinin hızlı yükselişi her alanda olduğu gibi eğitimin de hızlı dönüşümüne sebep olmaktadır. Sanat eğitimi; sabır, bilgi, çalışma, deneyim ve tecrübenin harmanlanmasıyla ortaya kaliteli sonuçlar çıkarmayı hedefler.

Bunun yanında teknolojinin gelişimi bilgiye daha hızlı ulaşma isteğini de beraberinde getirmiştir. Bilgiye hızlı ulaşamaması kimi zaman agresifliğe kimi zamanda bilgiden vazgeçmeye neden olabilmektedir. Bu durum; eğitimcileri, yeni neslin hazırbulunuşluklarını ve ihtiyaçlarını karşılamak üzere daha aktif ve çok yönlü çalışmalar yapmaya yönlendirmiştir. Önceden müzik eğitiminde kullanılacak materyaller; bilgi, deneyim ve enstrüman iken, günümüzde bunlara ek olarak bilgilere daha hızlı ve daha etkili ulaşma seçenekleri de eklenmiştir. Bütün bunları dengeleyebilecek olan ise eğitimcilerin yeni çağa uygun vizyonları ve kuramcılarının her çağda rehberlik ettiği öğrenme modelleridir.

Konservatuvarlardaki eğitim şekli usta çırak şeklinde standart olarak görülse de, birebir yapılan çalgı dersleri her öğrenciyi, onun sosyal ve bilişsel anlamdaki hazırbulunuşluk seviyesine göre benzersiz kılmaktadır. Her bir öğrencinin verilen bilgiyi alma ve bunu uygulama şekli ve hızı farklıdır.

Konservatuvarlarda okumaya hak kazanan öğrenciler, seçme sınavlarında bilişsel ve fiziksel açıdan değerlendirilirler. Çok sayıda başvuru arasından alacakları eğitimle başarılı olacağı öngörülen öğrenciler seçilir ve eğitimcileri tarafından işlenmeye hazır, değerli birer cevher olarak kabul edilirler. Onların en iyi şekilde eğitilmeleri sorumluluğu, eğitimcilerinin çoğu zaman bir öğretmenden daha fazlası olmalarını gerektirmiş, öğretmenliğin yanında, yeni nesillerin öğrenme ihtiyaçlarını karşılayabilecek bir araştırmacı, bir anne, bir baba, bir araştırmacı, bir öğrenci ya da bir iş arkadaşı kimliğini üstlenmeye zorlamıştır. Albert Bandura gibi bir klinik psikoloğun eşsiz kuramı ışığında da esinlenerek yapılmış olan bu ve benzer çalışmalarla, enstrüman eğitim süreçlerine katkı sağlanabileceği ve enstrüman eğitiminin daha nitelikli hale getirilebileceği değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

Bandura, Albert. (1971) Social Learning Theory. New York City: General Learning Press.

Çakır, Mehmet Ali. (2011). Sosyal Bilişsel Öğrenme Kuramı. Alim Kaya (Ed.). Eğitim Psikolojisi (341-354). Ankara: Pegem Akademi.

Glesne, Corrine. (2012). Nitel Araştırmaya Giriş. Ali Ersoy, Pelin Yalçınoğlu (Çeviri Ed.) Ankara: Anı Yayıncılık.

Selçuk, Ziya. (2018). Eğitim Psikolojisi. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Senemoğlu, Nuray. (2013). Gelişim, Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya. Ankara: Yargı Yayınevi.

Yıldırım, Ali., Şimşek, Hasan. (2018). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık

<https://www.academia.edu/11773431>. Erişim: 17.09.2019

Zimmermann, Barry J. (1989). A Social Cognitive View of Self-Regulated Academic Learning. Article in Journal of Educational Psychology, September, s.2.

Erişim : 12/05/2020 file:///C:/Users/Admin/Downloads/A_Social_Cognitive_View_of_Self-Regulated_Academic.pdf